

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШІ У НАУКОВІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ніколаєва С. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Актуальність дослідження проблеми ефективності використання штучного інтелекту у науковій роботі здобувачів вищої освіти зумовлена інтенсивним упровадженням інструментів штучного інтелекту (ШІ) у сферу освіти в цілому та методики навчання іноземних мов зокрема, що суттєво впливає на технологію написання наукових праць: курсових і магістерських робіт, дисертацій, наукових тез та статей, монографій тощо. Суттєво змінюються підходи до наукового пошуку, аналізу наукових джерел та академічного письма. Використання систем ШІ значно допомагає в опрацюванні значних обсягів інформації з досліджуваної та суміжних проблем, моделюванні наукових ситуацій, критичному аналізі зібраного матеріалу та розробленні наукових рішень. Водночас за відсутності науково обґрунтованих рекомендацій щодо педагогічно виваженого використання ШІ у науковій діяльності здобувачами вищої освіти, насамперед майбутніми вчителями іноземних мов, зростає ризик некваліфікованого застосування технологій ШІ, що негативно впливає на формування їхньої науково-дослідницької компетентності. Ознайомлення з науковими роботами студентів бакалаврату, магістратури та аспірантури в галузі методики навчання іноземних дає підстави констатувати наявність низки недоліків, зумовлених невмінням коректно користуватися інструментами ШІ. У цьому контексті дослідження ефективності використання ШІ у науковій роботі здобувачів вищої освіти в галузі методики навчання іноземних мов є своєчасним і науково значущим.

Проблемі використання ШІ у науковій роботі присвятили свої розвідки численні *науковці* (зокрема: С. Довгий, В. Коваленко І. Драч, М. Щедрина, В. Владимиров, Ethan Mollick, M. Sukurova, S. Chakraborty, Gengchen Mai та інші). Їхні дослідження у сфері використання ШІ у науковій роботі присвячені переважно таким напрямкам: пошук, аналіз й узагальнення наукових джерел; академічне письмо (структурування, редагування, перефразування); генерування дослідницьких ідей, гіпотез і запитань; підтримка статистичної обробки та інтерпретації результатів пошуків тощо.

Особлива увага приділялася і приділяється *академічній доброчесності та етиці* використання ШІ в наукових роботах. Всебічно проаналізовано такі питання: ризики плагіату, фабрикації та фальсифікації наукових результатів; етичні принципи використання ШІ; авторство та відповідальність за тексти, створені із залученням ШІ; достовірність згенерованих ШІ відповідей на промпти дослідників тощо.

Отже, попри значний науковий доробок, 1 лютого 2026 року в Україні набрав чинності закон «Про академічну доброчесність», який на законодавчому рівні регулює використання ШІ в академічній сфері (Закон України, 2026). У

зв'язку з цим виникла необхідність скорегувати попередні дослідження. *Метою цієї публікації* є опис прийомів підвищення ефективності використання ІІІ у науковій діяльності з урахуванням положень зазначеного Закону. Для досягнення поставленої мети нами використані такі *методи дослідження*: контент-аналіз наукових робіт здобувачів, анкетування та опитування студентів, метод експертного оцінювання публікацій аспірантів.

Результати дослідження дали змогу сформулювати такі рекомендації для здобувачів вищої освіти відносно врахування положень закону «Про академічну доброчесність». Використано також провідні тези публікації «Новий закон про доброчесність (Академія, 2026). Основоположними рекомендаціями вважаємо такі.

- Чітко з'ясовувати зміст поняття «недоброчесне використання результатів штучного інтелекту», оскільки його віднесено до окремого виду порушення академічної доброчесності.
- Дотримуватися вимог коректного використання ІІІ: забезпечувати прозорість застосування; обов'язково зазначати програму або методику, яку було використано.
- Обґрунтовувати застосування ІІІ: детально описувати використані інструменти та мету їх застосування.
- Усвідомлювати, що плагіат і недоброчесне використання ІІІ мають однакові правові наслідки; водночас плагіат – це присвоєння чужого авторського тексту, тоді як недоброчесне використання ІІІ полягає у присвоєнні авторства тексту, згенерованого ІІІ, без зазначення цього факту.
- Уникати заборонених дій: використання повністю або частково згенерованого ІІІ тексту як власного; написання розділів роботи за допомогою ІІІ без прозорого зазначення цієї дії; створення висновків без верифікації; підготовка рецензій, відгуків та експертних висновків із використанням ІІІ без розкриття цього факту.

Перспективами подальших досліджень можуть стати розроблення та впровадження методичних рекомендацій із детальними роз'ясненнями щодо коректного використання ІІІ окремо для здобувачів бакалаврату, магістратури та аспірантури/докторантури. Сфокусуватися бажано на особливостях використання ІІІ у написанні курсових і кваліфікаційних робіт у бакалавраті та магістратурі; дисертацій доктора філософії/доктора наук; монографій/розділів колективних монографій; наукових статей та тез тощо.

ЛІТЕРАТУРА

- Закон України (2026). “Про академічну доброчесність” №4742-IX <https://www.google.com/search?client=opera&q=Закон+№4742-IX+“Про+академічну+доброчесність”%2C&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
- Академія Статей (2026). *Закон про академічну доброчесність і штучний інтелект: що змінилося для науковців в Україні.* <https://a-articles.com/ai-akademichna-dobrochesnist-ua/>